

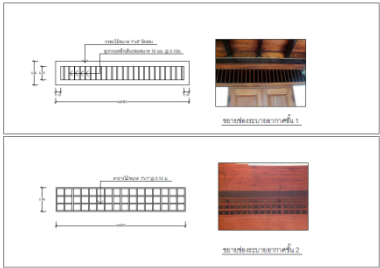
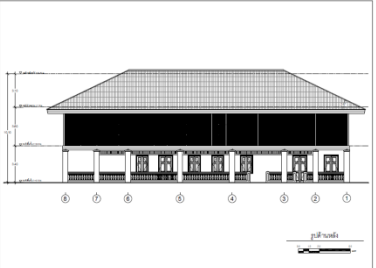
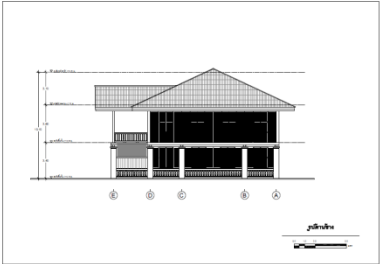
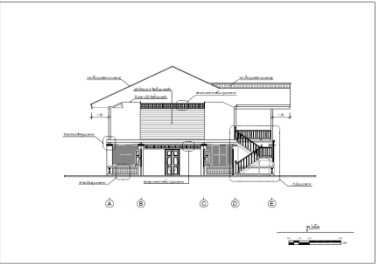
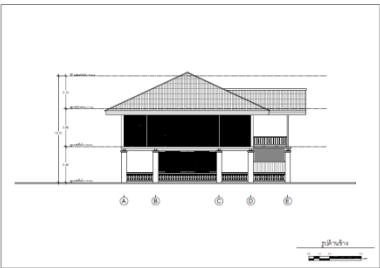
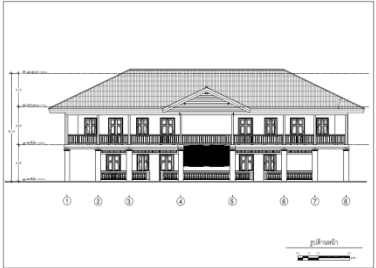
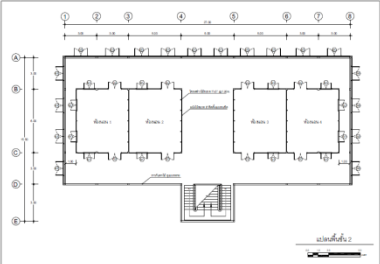
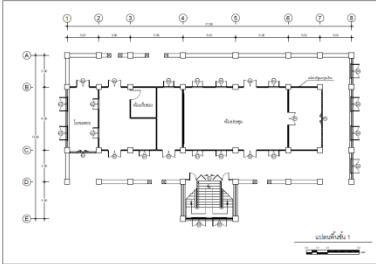
บทที่ 3

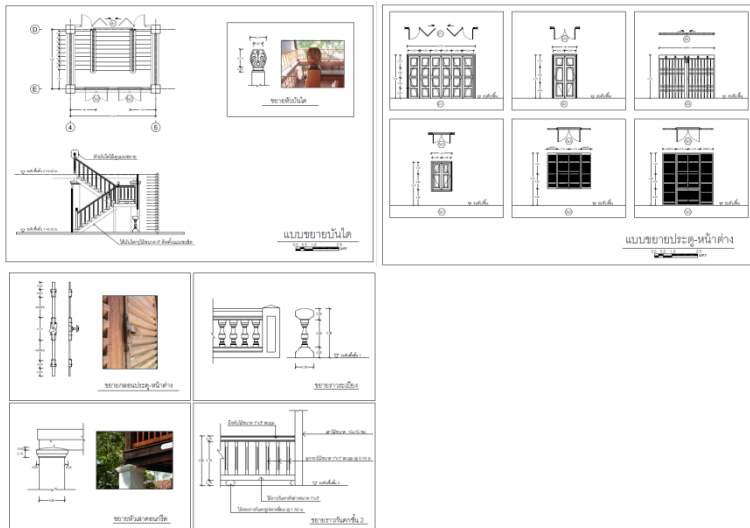
รูปแบบสถาปัตยกรรม

ในปัจจุบัน ชุมชนวัดเขตนต์ปอล มีองค์ประกอบที่เป็นอัตลักษณ์ทางคริสต์ศาสนาโรมันคาทอลิก ซึ่งประกอบด้วย โบสถ์หลังเก่า โบสถ์หลังใหม่ อนุสาวรีย์นักบุญเปาโล หอระฆังและศาลาท่าน้ำ โรงเรียนสันติภาพ สุสาน ถ้ำแม่พระ บ้านพักเจ้าอาวาส เรือนวัดน้อย ยุ้งข้าว และที่อยู่อาศัยของชาวคริสต์ นอกจากนี้ยังมีบ่อน้ำจืด และสวนยกร่องในชุมชนอีกด้วย โครงการวิจัยนี้ ได้มีการศึกษารูปแบบของสถาปัตยกรรมอาคารในวัดที่ควรจะมีการบูรณะโดยการรังวัดอาคาร (measure work) และเขียนด้วย autocad program ประกอบด้วยอาคารไม้ 5 หลังและผนังโบสถ์เก่า ซึ่งเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ดังนี้

3.1 รูปแบบสถาปัตยกรรมบ้านพักพระสงฆ์

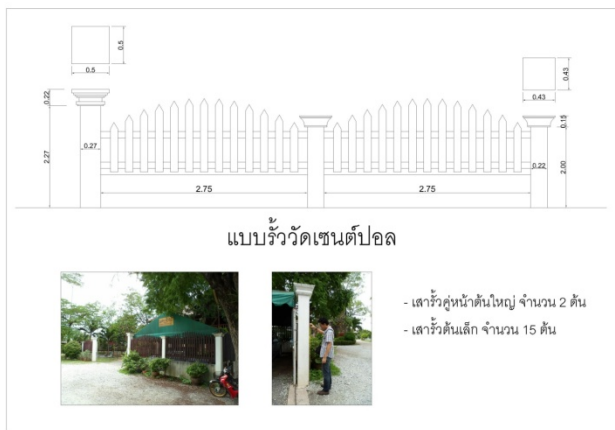
บ้านพักของเจ้าอาวาสวัดเขตนต์ปอลสร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง กว้าง 15 เมตร ยาว 30 เมตร สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 ออกแบบโดยคุณพ่อฌอง การีเย (Jean Carrière) โดยช่างก่อสร้างชาวจีน ลักษณะสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล (Colonial Architecture) ที่ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมตะวันตก เป็นบ้านสองชั้น มีบันไดแยกซ้ายและขวาต่อจากชานพัก (ซึ่งที่วัดแอนโทนีในเมืองฉะเชิงเทราฝั่งตรงข้ามของแม่น้ำบางปะกงก็มีอาคารเรียนที่มีบันไดคู่ในลักษณะเดียวกัน) ชั้นบนมีทางเดินและลูกกรงไม้เป็นราวกันตกโดยรอบอาคาร ช่วงกลางของอาคารเป็นที่โล่ง มีห้องด้านซ้ายและขวาเหมือนกันทั้งชั้นบนและชั้นล่าง บ้านพักบาทหลวงหลังนี้มีอายุมากกว่า 130 ปี ในอดีต นอกจากเป็นที่พักของบาทหลวงของวัดเขตนต์ปอลแล้วยังเป็นที่พักอาศัยของบาทหลวงองค์อื่นๆ ที่เดินทางด้วยเรือผ่านบริเวณนี้

ภาพที่ 3.1-1 การรั้วอาคารบ้านพักพระสงฆ์

นอกจากนี้ ยังมีการศึกษารูปแบบของรั้วบ้านพักพระสงฆ์ ประกอบด้วย เสารั้วหน้าประตูทางเข้าบ้าน เป็นเสาต้นใหญ่จำนวน 2 ต้น และเสารั้วต้นเล็กโดยรอบบ้าน จำนวน 15 ต้น

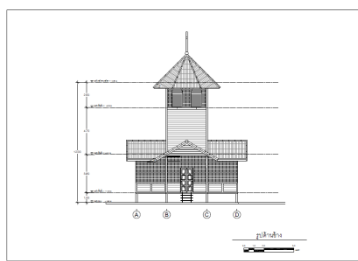
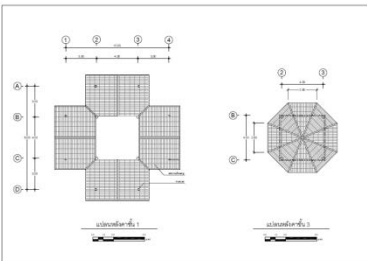
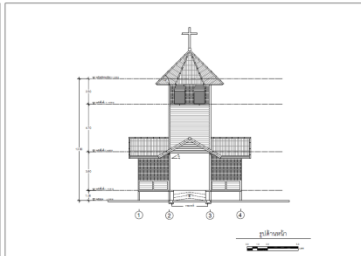
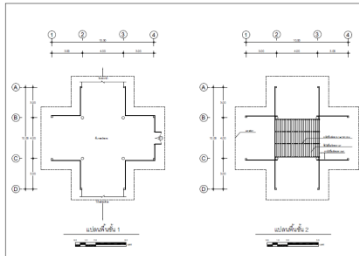

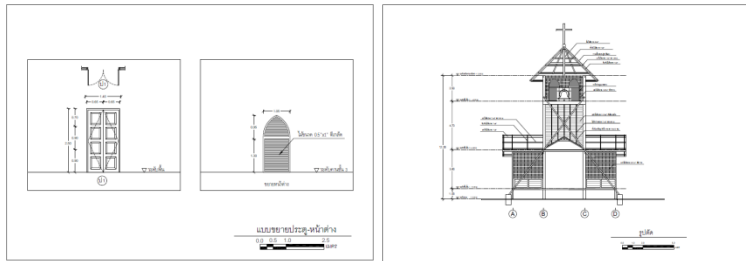
ภาพที่ 3.1-2 แบบรั้ววัดเซนตปอล

3.2 รูปแบบสถาปัตยกรรมหระซัง

ในอดีตหระซังและศาลาทำน้ำของวัดเซนต์ปอลตั้งอยู่ริมแม่น้ำบางปะกงและมีท่าเรือจ้ง ต่อมาที่ดินงอกเพิ่มขึ้นบริเวณหน้าหระซัง ชาวบ้านจึงขอสร้างบ้านในบริเวณที่ดินงอกซึ่งเป็นที่ดินของวัด และวัดได้สร้างทางเดินไม้และท่าเรือยื่นออกไป ต่อมาในพ.ศ. 2527 ได้มีการเปลี่ยนเป็นทางเดินไม้เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก (สัมภาษณ์ บิลลี่ วรสินธุ์) ปัจจุบันยังคงมีเรือจ้งที่หวัสะพานสำหรับข้ามฝั่งไปยังท่าเรือวัดแหลมใต้ซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามแม่น้ำ

หระซังสร้างด้วยไม้สูง ประมาณ 16 เมตร สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 ตัวหระซังมีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสกว้างด้านละ 4 เมตร เป็นผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน ผังพื้นฐานหระซังเป็นรูปกากบาท กว้างด้านละ 11 เมตร หระซังสูง 3 ชั้น มีบันไดขึ้นไปยังระฆังซึ่งมีอยู่ 3 ใบ คือ ใบเล็ก(เสียงแหลม) ใบกลาง(เสียงกลาง) และใบใหญ่(เสียงทุ้ม) สร้างที่เมือง Dijon ประเทศฝรั่งเศส ใน พ.ศ.2440 (อเนก ธรรมนิธ, 2555)

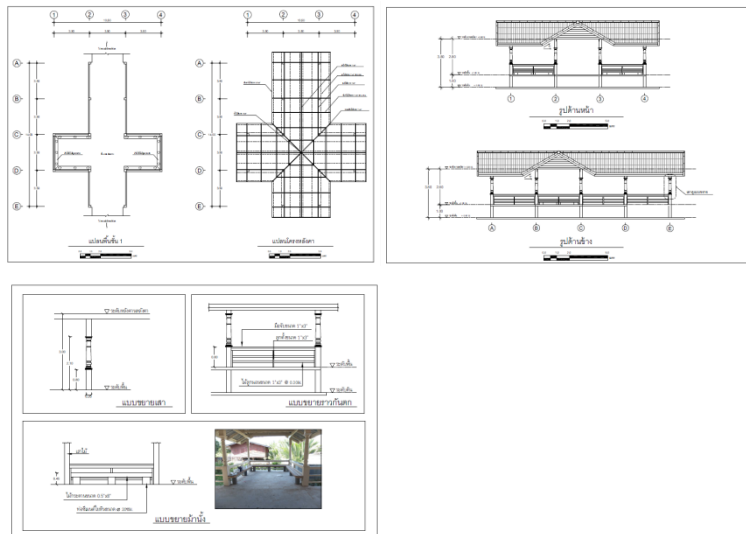

ภาพที่ 3.2-1 การรังวัดหระฆัง

3.3 รูปแบบสถาปัตยกรรมศาลาทำน้ำ

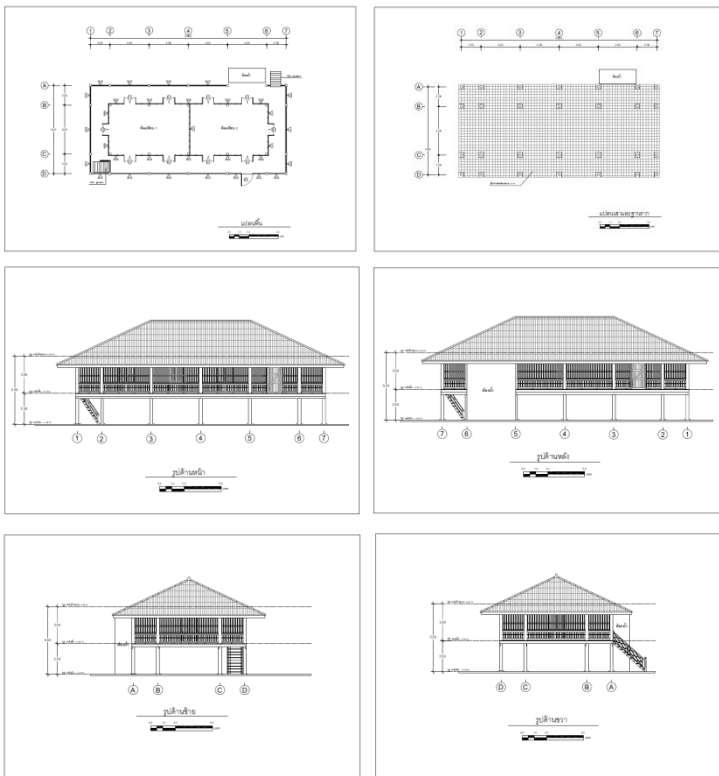
ศาลาทำน้ำอยู่ติดกับหระฆัง สร้างด้วยไม้สัก มีลูกกรงสูง 1.20 เมตร โดยรอบยกเว้นช่องทางเดิน หลังคาเป็นจั่วจัตุรมุข ผังพื้นเป็นรูปไม้กางเขนซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของคริสต์ศาสนา กว้างประมาณ 11.50 เมตร ยาวประมาณ 14.60 เมตร

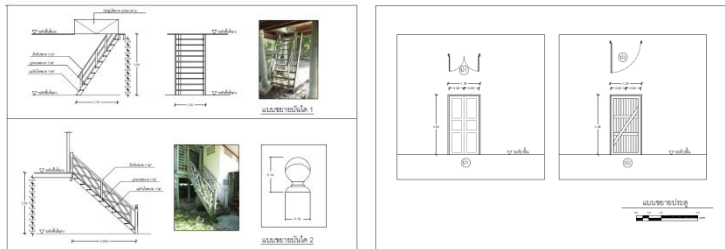

ภาพที่ 3.3-1 การรังวัดศาลาทำน้ำ

3.4 รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนวัดน้อยและบ้านพักภคินี

เรือนหลังนี้เคยใช้เป็นวัดน้อย(Chapel) ของคณะผู้ฝึกหัดในช่วงเวลาหนึ่ง (สัมภาษณ์อาภา รุ่งเรืองผล) ต่อมาในช่วง พ.ศ.2490 ใช้เป็นที่อยู่ของเด็กกำพร้าหญิงในลักษณะอาคารเป็นเรือนไม้ยกพื้นใต้ถุนสูง กว้าง 12 เมตร ยาว 23 เมตร หลังคาเป็นทรงปั้นหยาทาสีฟ้า กว้างประมาณ 12 เมตร ยาว 16 เมตร บันไดทางขึ้นบริเวณมุมของอาคาร ซึ่งเป็นบันไดที่มีฝาปิดจากภายใน ปัจจุบันมีการอนุรักษ์และปรับปรุงเรือนวัดน้อยเป็น “ศูนย์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนวัดเซนต์ปอล” โดยมีนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติของวัดและความเชื่อทางศาสนา ซึ่งเปิดให้ผู้สนใจเข้าชมอีกด้วย

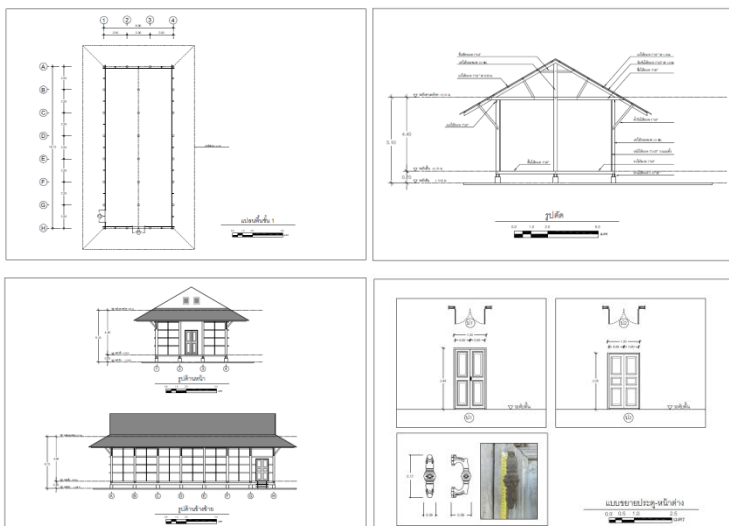

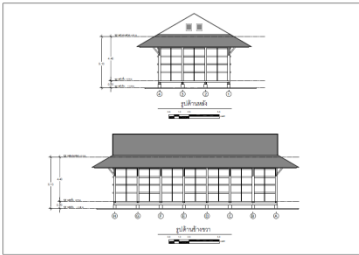

ภาพที่ 3.4-1 การรังวัดเรือนวัดน้อยและบ้านพักภคินี

3.5 รูปแบบสถาปัตยกรรมยุงข้าว

ยุงข้าวของวัดเซนต์ปอลยาวประมาณ 18 เมตร กว้างประมาณ 10 เมตร สร้างขึ้นเพื่อเก็บข้าวที่ขนมาจากที่นาของวัดในบริเวณคลองนครเนื่องเขต โดยที่ผู้เช่าที่ดินของวัดจ่ายค่าเช่าเป็นข้าว ในอดีตทางวัดใช้ข้าวนี้ในกิจการของวัด เลี้ยงเด็กกำพร้าที่เรียนและอาศัยในวัด ต่อมาเมื่อมีการแบ่งเขตสังฆมณฑลใหม่ จึงทำให้ที่นาในบริเวณคลองนครเนื่องเขตมิได้ขึ้นกับวัดเซนต์ปอลอีก จึงไม่มีข้าวเก็บภายในยุงข้าว ปัจจุบันมีโครงการจะจัดสร้างเป็นศูนย์การเรียนรู้ของวัด

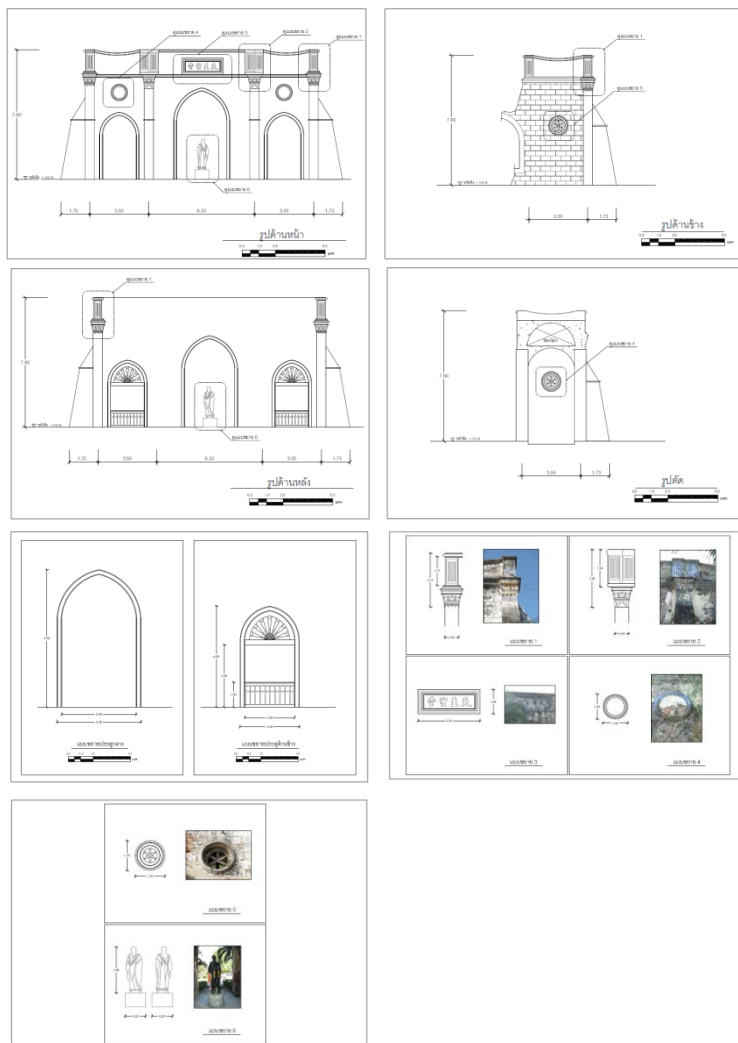
ภาพที่ 3.5-1 การรังวัดยั้งช้า

3.6 รูปแบบสถาปัตยกรรมโบสถ์เก่า

โบสถ์หลังนี้เป็นโบสถ์หลังที่ 3 ของวัด สร้างเสร็จและทำพิธีมหาบูชา มิสซาครั้งแรกเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2416 ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมแบบโกธิค (Gothic) เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ผังรับ น้ำหนักอาคาร (wall baring) ผังพื้นของโบสถ์เป็นรูปไม้กางเขน เรียกโบสถ์ ลักษณะนี้ว่า Basillic (ภาพที่ 2) ในพ.ศ.2513 มีการฉลองวัดอายุครบ 100 ปี และมีการก่อสร้างโบสถ์หลังใหม่จึงมีการรื้อโบสถ์หลังเก่าแต่ไม่สามารถรื้อ ผังด้านหน้าได้ (สัมภาษณ์บรรยงค์ ธุถาวร) ในปัจจุบันจึงคงเหลือแต่ผนัง ด้านหน้า (façade) และประตูกลางซึ่งหันเข้าหาแม่น้ำบางปะกง โบสถ์หลังนี้ เป็นหลักฐานยืนยันว่าก่อสร้างโดยช่างชาวจีน และเป็นวัดของชุมชนชาวจีน เนื่องจากด้านเหนือประตูทางเข้าโบสถ์มีตัวอักษรจีนปูนปั้นอ่านเป็นภาษา แต่จื๊วว่า “เทียนจุ้เซี่ยกั้ง” (ภาพที่ 3.6-1) หมายความว่า “บ้านของพระเจ้า” นับเป็นโบสถ์โรมันคาทอลิกที่มีอายุกว่า 140 ปี ที่ยังคงเหลืออยู่ ซึ่งมีอายุ มากกว่าโบสถ์หลังอื่นๆ ที่ยังคงอยู่ในภาคตะวันออก

ภาพที่ 3.6-1 ประตูปโบสถ์มีภาษาจีน

ภาพที่ 3.6-2 การรังวัดโบสถ์เก่า

วัดเซนต์ปอลตั้งอยู่ริมแม่น้ำ ดังนั้น โบสถ์หลังเดิม หอระฆัง และ ศาลาท่าน้ำ จึงหันทิศ (orientation) เข้าสู่แม่น้ำ ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมหลัก เมื่อมีการสร้างถนนเข้าสู่ชุมชน โบสถ์หลังใหม่ อนุสาวรีย์นักบุญเปาโล และถ้าแม่พระ จึงหันทิศสู่ถนนทางเข้า ในปัจจุบัน อาคารต่าง ๆ ตั้งอยู่โดยรอบทางเดินอันศักดิ์สิทธิ์รอบโบสถ์หลังใหม่ ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณของวัดและชุมชน

นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบของชุมชนคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกอื่นๆ ได้แก่

3.7 โบสถ์ใหม่วัดเซนต์ปอล

เนื่องจากโบสถ์หลังเก่าอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม จึงมีการหาทุนจากผู้มีจิตศรัทธา เมื่อสร้างเสร็จแล้วทำพิธีเสก เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2515 ลักษณะอาคารเป็นสถาปัตยกรรมร่วมสมัย หลังคาทรงจั่วแบบเรือนไทยประยุกต์ สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็กหันไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ (สัมภาษณ์กำธร กุลชล)

ภาพที่ 3.7-1 โบสถ์ใหม่วัดเซนต์ปอล

3.8 อนุสาวรีย์นักบุญเปาโล

สร้างขึ้นหลังจากการสร้างโบสถ์วัดเซนต์ปอลแห่งใหม่ เป็นรูปหล่อนักบุญเปาโลประทับยืนอยู่บนเสาทรงกลมหันหน้าไปทางถนนเข้าวัด จุดที่ตั้งอนุสาวรีย์เป็นพระแท่นบูชาเดิมของโบสถ์หลังเก่า (สัมภาษณ์กิมหล่อง พูลโชคผล)

ภาพที่ 3.8-1 อนุสาวรีย์นักบุญเปาโล

3.9 โรงเรียนสันติภาพ

ในสมัยบาทหลวงแปร์เบต์(Perbet) เป็นเจ้าอาวาสวัดเซนต์ปอลต่อจากบาทหลวงอันตอน ชมิดต์ได้เปิดโรงเรียนฝึกหัดครูอนุบาล ชื่อว่า โรงเรียนนักบุญทาร์ซิซิโอเพื่อผลิตครูออกไปประจำวัดต่างๆ ซึ่งต่อมาได้ยุบรวมกันกับโรงเรียนเซนต์ปอล และท้ายที่สุดกิจการโรงเรียนต้องยุบไปใน พ.ศ. 2484 ช่วงสงครามอินโดจีน เมื่อสงครามสงบบาทหลวงการิเอ (Carrière Jean) จึงเปิดโรงเรียนขึ้นใหม่เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2488 ตั้งชื่อว่าโรงเรียนสันติภาพ เนื่องจากวันเปิดโรงเรียนตรงกับวันที่รัฐบาลประกาศวันสงบศึก เรียกว่า วันสันติภาพ ต่อมาใน พ.ศ. 2491 ได้จัดตั้งนวกสถาน เพื่ออบรมเด็กหญิงและฝึกหัดตั้งให้เป็นนักบวช และให้ได้รับการศึกษาวิชาสามัญด้วย จึงขยายชั้นเรียนจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใน พ.ศ. 2534 มีการรื้อถอนอาคารไม้ทั้ง 2 หลัง เพื่อสร้างอาคารเรียนซึ่งเป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 3 ชั้น ที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน ปัจจุบันโรงเรียนสันติภาพเป็นโรงเรียนประถมศึกษาได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากวัดเซนต์ปอลและงบประมาณเสริมจากกระทรวงศึกษาธิการ ภายในรั้วโรงเรียนด้านติดกับโบสถ์เก่ามีต้นพุทูลเก่าแก่ของชุมชน 4 ต้น

ภาพที่ 3.9-1 โรงเรียนสันติภาพ

3.10 ถ้ำแม่พระ

ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าของโบสถ์วัดเซนต์ปอลติดกับบ่อน้ำของวัด เซนต์ปอลคนในชุมชนได้ร่วมกันสร้างโดยเลียนแบบถ้ำแม่พระที่เมืองลัวร์ด (Lourde) ในประเทศฝรั่งเศส

ภาพที่ 3.10-1 ถ้ำแม่พระ

3.11 สุสาน

สุสานเป็นองค์ประกอบสำคัญของชุมชนวัดเซนต์ปอลตั้งอยู่ทางด้านเหนือของวัด มีการฝังศพของคริสตชนอยู่เรียงราย ต้นไม้ส่วนใหญ่ในสุสาน คือ

ต้นมะขาม นอกจากนี้ คนในชุมชนยังมีความสามารถในการประดิษฐ์โลงศพ สำหรับคริสตชนอีกด้วย

ภาพที่ 3.11-1 สุสาน

ชุมชนวัดเซนต์ปอลเป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์ของการตั้งถิ่นฐาน โดยมีบาทหลวงชาวฝรั่งเศสเป็นผู้ก่อตั้งวัดและชุมชน มีกลุ่มคนจีนอพยพเป็นลูกวัด โดยมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะของชุมชน คือ 1) ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และระบบนิเวศ 2) กลุ่มชาติพันธุ์ 3) ความเชื่อของกลุ่มสังคม 4) รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบอาณานิคมของอาคารต่างๆในวัดและชุมชนและ 5) โครงข่ายแม่น้ำลำคลองและถนน ทำให้เกิดเป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์แห่งหนึ่งในลุ่มน้ำบางปะกง นอกจากนี้ยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนวัดเซนต์ปอลที่บอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนคริสตศาสนาโรมันคาทอลิกแห่งแรกในพื้นที่ริมน้ำบางปะกง

